

O U D S C H R I F T

(Vervolg van Vlaamse Stam, juni 1982, blz. 251 tot 256)

Het is bijgevolg duidelijk dat de vertraging, die men onvermijdelijk in het vorsingswerk zal oplopen, wanneer men meer aandacht begint te besteden aan de studie van het oud schrift, te verwaarlozen is t.o.v. de voordelen die ten goede komen aan het genealogisch en/of historisch onderzoek waaraan men zich wijdt. We kunnen niet genoeg de nadruk leggen op het feit dat het (leren) lezen van volledige, zelfs zeer lange en soms vervelende teksten, er enorm toe bijdraagt om zich als het ware in te leven in de toestanden waarin onze voorouders leefden. Het zijn die toestanden en de gewoonten (costuymen) die het recht beheersten en de oorzaak en aanleiding waren van de akten, registers, staten, enz. die nu onze aandacht gaande houden.

Terwijl men zich op de uiteengezette manier toelegt op het verwerven van enige paleografische kennis, krijgt men ook een veel ruimere visie over de mogelijkheden die door de archieven geboden worden. Niemand zal ontkennen dat dit de uiteindelijke bedoeling moet zijn van elke bijdrage die de verspreiding beoogt van hulpwetenschappen als genealogie, onder amateurs die uiteraard de nodige studies niet hebben gedaan.

— .: —

Om deze reeks bijdragen af te ronden volgen nog de platen 16 tot 19. Be-doeld als illustratie bij het hoofdstuk over het leren lezen van oud schrift, werd de bespreking ervan opgevat op dezelfde manier als dit het geval was bij de vorige platen met schriftvoorbeelden.

— .: —

Tot besluit kunnen wij enkel de wens uitdrukken dat onze bescheiden studie van het schrift ertoe bijgedragen heeft om bij de liefhebbers-genealogen en -historici, naast hun interesse voor de inhoud van de teksten, enige belangstelling op te wekken voor het schrift zelf. Het schrift is immers hét middel bij uitstek waardoor feiten uit lang vervlogen tijden bewaard gebleven zijn en nu nog in ons bereik liggen !

Plaat 16 : Gotiek cursief (1551).

Tekstgedeelte uit de stadsrekening van Brugge 1550-1551 (Brugge stads-archief). Schriftvoorbeeld overgenomen uit E. Strubbe, « Grondbeginselen van de Paleografie der Middeleeuwen », plaat XXII nr. 50 ; overschrijving en toelichting eveneens naar Strubbe.

Overschrijving :

1. Den XXIXen vande voorseide maent, was meester Marc vande
2. Velde, pensionaris, betaelt van dat hy by laste vanden

Plaat 16. Gotiek cursief (1551).

1. **D**es dorp'ty vanden dorp'te maecht d'vān meesten mart' d'vān
 2. deede pensionarie bekaent dat sy by eerste d'vān
 3. rollege g'wylst hadde hont binnē d'vān stede d'vān binnē
 4. ende binnē ende aldā g'wylst - sicut end
 5. sicut d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān
 6. v'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān
 7. d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān
 8. d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān
 9. d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān d'vān

3. college ghereyst hadde thove binnen der stede van Binst
4. ende Bruessele ende aldaer ghesolliciteert staet ende
5. surceance vanden executoriale, vercreghen byden anderen
6. Drien leden van Vlaendren, omme texecuteren van die
7. vander nacie van Spaeynen residerende binnen deser stede
8. ter cause vande impoosten cours hebbende binnen Vlaendren,
9. daer inne hy vachierde XXI daghen, comt

Toelichting :

Verzorgd klerkengeschrift ; de vorming van de aanzethaal bij de a is duidelijk merkbaar in de a van **aldaer** op r. 4 ; — de a komt ook veelvuldig voor zonder die aanzethaal. De r heeft twee vormen, vgl. meester en Marc op r. 1 ; de eerste vorm is de meest gebruikelijke maar wordt als beginletter van een woord door de hoofdletter vervangen, zoals in residerende op r. 7.

Op tal van plaatsen komt de verkorting van -de of -den voor ; het is niet altijd duidelijk waar -den bedoeld wordt en waar -de ; een enkele keer wordt -de vervangen door een samentrekkingsteken boven de voorgaande letters, nl. op r. 7 : residerende.

De u noch de v worden aangestipt wat de lezing zeer bemoeilijkt. Het onderscheid tussen beide letters en de n is zeer onduidelijk.

Dergelijke teksten, waar veel woorden bij een eerste lezing achterwege moeten gelaten worden, trachte men letterlijk over te schrijven, zoals wij ten andere uiteengezet hebben in het hoofdstuk III, § 2.

Plaat 17. Gotiek cursief (1599)

Huwelijksakten uit de parochieregisters van Veurne, Ste-Walburga (Stadhuis, Veurne, Parochieregister, deel 49, blz. 174 v°).

Overschrijving :

1. die 19 aprilis 99
2. contraxerunt matrimonium
3. Georgius Michiels et Maria
4. filia Audomari Willemzoone
5. presentibus Jacobo de Wieu
6. et domicella uxore Petri
7. Boudens.
8. die 20 aprilis 99
9. Contraxerunt matrimonium
10. Robertus de Haesejaegher
11. et Maria Tiendenaers
12. presentibus magistro
13. Nicolao Vlaminck et
14. Andrea de Coninck
15. die 20 aprilis 99
16. Solemnizatum est matrimonium

1. Dinsdag 29 april 99

2. Contraction matrimonii
3. D. Jorgius Niquel u Maria
4. fia Andonari Wiedinghous
5. representant Gerbo de Widen
6. et dominella uxore ipsius
7. bundel

8. Dinsdag 20 april 99

9. Contraction matrimonii
10. Robertus de Gaebeke
11. et Maria Lindenaris
12. representant magis Fw
13. nicolus Vlamijsch, et
14. Andria de Coninck

15. Dinsdag 20 april 99

16. Contraction matrimonii

Toelichting :

Een voor die tijd nogal sterk vereenvoudigd gotiek cursief. Opvallend zijn de lange halen aan sommige letters, vooral aan de d en aan de hoofdletters. Het schrift biedt overigens niet al te veel moeilijkheden bij de lezing. De t krijgt niet altijd een vlag (zie r. 2 contraxerunt en matrimonium, r. 6 Petri, r. 11 Tiendenaars, enz.). Men lette op de schrijfwijze van de minder voorkomende letters X en z (r. 2 en 9 contraxerunt, r. 4 Willemzooone, r. 16 solemnizatum. De eind-m verdwijnt soms in een neerhaal (r. 9 matrimonium, r. 16 solemnizatum est matrimonium).

Het is opvallend hoe bij een grondige lezing van de teksten telkens lettervormen naar voor komen die bij een vluchtig overzicht niet opgemerkt worden, zo bv. de zelden voorkomende letter j op r. 10 in Haesejaegher. Meestal wordt in gotiek cursief voor i en j hetzelfde letterteken gebruikt.

Plaat 18. Gotiek cursief (1710)

Huwelijksakte van 18 november 1710 (R.A.B., Parochieregisters van Slijpe, boek 2, blz. 782).

Overschrijving :

1. 18 novembris juncti sunt
2. matrimonio in ecclesia mea
3. Rolandus Jonckheere et
4. Lucretia de Jonge coram
5. Reverendo domino Petro Bouwens
6. pastore in Lombaertzijde
7. cujas (lees : cujus) sponsus erat, de
8. mea licentia, factis debitis
9. bannis et nullo obstante
10. impedimento, testes fuerunt
11. ego infrascriptus et Henricus
12. Longerspeije. Sponsalia
13. inierant in Lombaertzijde
14. ita est J.B. van Butzele
15. pastor

Toelichting :

Bij een eerste lezing bieden enkele woorden wat moeilijkheden, bv. r. 7 cujas dat dient gelezen als «cujus» en slechts in die vorm een betekenis heeft (cujas bestaat niet) nl. Lombaertzijde cujus (onderverstaan : parochiae) sponsus erat , d.i. letterlijk : Lombaertzijde, van welke (parochie) de bruidegom was Het gebruik van een grote i (hoofdletter ?) in Juncti op r. 1 en in inierant op r. 13 is zeer eigenaardig, vooral daar alle andere i's klein geschreven worden. Op r. 1 in 18 wordt voor het arabisch cijfer 1 een kleine i gebruikt.

De letter u wordt overal aangestipt, ook de v (r. 1 novembris).

Het schrift is niet regelmatig. De letter e bijvoorbeeld wordt in tal van vormen geschreven, nu eens met een lus (r. 2 ecclesia, r. 4 Lucretia) dan weer zonder (r. 1

1. i Proumberis Sancti fuit
2. matrimonis in archidiacono
3. Rolando foytgard H
4. Lucia de foyt crum
5. R. d. ytho Boucens
6. ystou in Lombard 579
7. vata foyt de vata de
8. vata Lucia facti de vata
9. Genuis de nullo obitudo
10. impedito vata fuit
11. ego infra scriptis de Genuis
12. Longy de foyt vata
13. inter vata in Lombard 579
14. vata de vata de vata
15. ystou.

novembris). De eind-s is in de ronde vorm geschreven, maar de s in het begin en in 't midden van een woord, waar zij normaal lang zou moeten zijn, krijgt een grote lus boven de schrijflijn, terwijl zij amper onder de lijn uitkomt. Vandaar een mogelijke verwarring met l en f, bv. r. 1 sunt, r. 2 ecclesia, r. 7 sponsus, r. 11 infrascriptus, r. 12 sponsalia.

Plaat 19. Gotiek cursief (1710).

Staat van goed van 1710 (schriftvoorbeeld overgenomen uit de cursus « Oud Schrift I », 1969, van M. Mispelon, blz. 75).

Overschrijving :

1. Meenen buijten.
2. Staet ende inventaris van alle de goederen
3. soo meuble als immeuble bevonden ten
4. poorterlicken sterfhuijse der stede van Meenen
5. van Marianne le Perre, fillia wilent Jan overleden
6. op Meenen buijten opden 7e mej 1710 de
7. welcke heeft achterghelaten voor haeren
8. weduwaere ende houdere ten sterfhuijse Jan
9. Cappon fillus wilent Pieter ende voor haer hoirs
10. ende erfghename twee kijnderen bij
11. haer in huijwelicke met den houdere
12. gheprocreert als te weten Pieter ende

Toelichting :

Laat gotiek cursief dat weinig moeilijkheden biedt, tenzij in enkele afkortingen bv. r. 4 en 8 sterfhuijse, r. 5 en 9 wt voor wilent. De eind-n is heel dikwijls vervangen door een neerhaal aan de e.

Op te merken de vereenvoudigde vorm van st op r. 4 in sterfhuijse en stede, enz., niet te verwarren met de ft (r. 7 heeft). De u en de v worden gestipt.

André GHYSELBRECHT